

Factors Affecting the Adoption of Good Aquaculture Practices of Freshwater Prawn Farmer's in Bang Phae, Ratchaburi Province

Pannarod Panja^{1*} Kulapa Kuldilok² Apichart Daloonpate² and Itthipong Mahathanaseth²

¹ Master's degree student, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

² Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: Pannarod.p@ku.th

ABSTRACT

This research article aims to (1) study the general conditions of farmers cultivating Freshwater Prawn in Bang Phae District, Ratchaburi Province, and (2) examine the factors affecting the adoption of Good Aquaculture Practices (GAP) among Freshwater Prawn farmers in Bang Phae. This study employs both qualitative and quantitative research methods. The data collection tool used is a questionnaire consisting of various types of questions. The statistical analysis method used is a logistic regression model. (Logit model) The study found that the general condition of the sample group of farmers with GAP certification and those without GAP certification, totaling 118 individuals, were mostly male, with an average age of 56.10 years, an average study duration of 8.42 years, an average household size of 3.33 people, an average household labor force of 2.31 people, an average experience in giant river prawn farming of 10.34 years, and pond sizes ranging from 11-20 rai. Most land holdings were owned by the farmers themselves, at 96.61% and 83.05% respectively, and the surrounding environment of the ponds mostly consisted of aquaculture ponds and vegetable and fruit fields. Factors that significantly influenced the acceptance of good aquaculture practices among farmers, with a statistical significance level of 99%, included contact with fisheries officers. Other factors that significantly influenced the acceptance of good aquaculture practices among farmers, with a statistical significance level of 95%, included the number of household members, the expected selling price of Freshwater Prawn, and the farmers' attitudes towards standard aquaculture. Meanwhile, factors that significantly influenced the acceptance of good aquaculture practices among farmers, with a statistical significance level of 90%, included participation in farmer groups.

Keywords: Freshwater Prawn Bang Phae, Good Aquaculture Practices (GAP), Logit Model, Adoption

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี ของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกรามบางแพ จังหวัดราชบุรี

ปณรต ปัญจะ^{1*} กุลภา กุลดิลก² อภิชาติ ตะลุนเพรย์² และ อิทธิพงศ์ มหารณเศรษฐ์²

¹ นักศึกษาปริญญาโท คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

² คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: Pannarod.p@ku.th

บทคัดย่อ

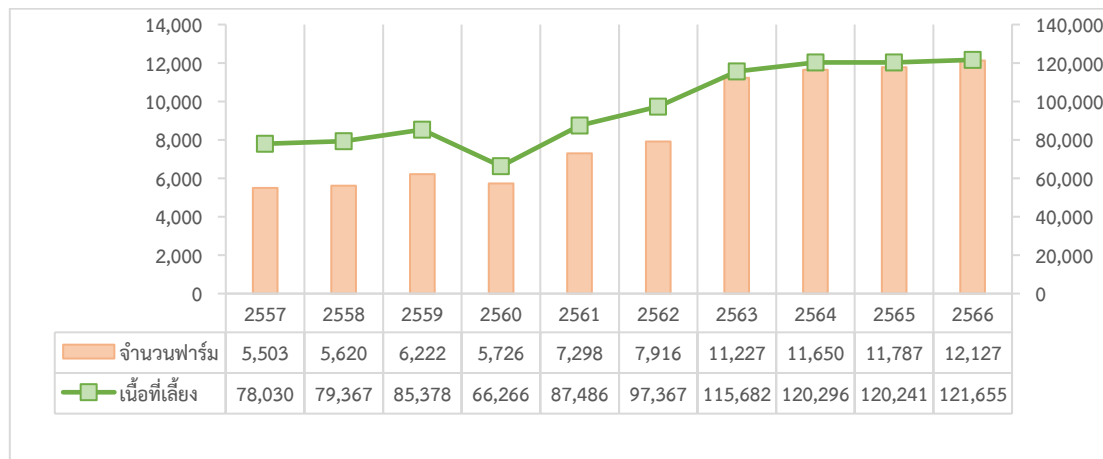
บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามบางแพ จังหวัดราชบุรี (2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมมาตรฐานการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดีสำหรับการผลิตสัตว์น้ำ (GAP) ผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกรามบางแพ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม โดยจะเป็นลักษณะคำถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ แบบจำลองโลจิต (Logit model) ผลการศึกษาพบว่า สภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรที่มีใบรับรอง GAP และไม่ได้ใบรับรอง GAP จำนวน 118 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 56.10 ปี ระยะเวลาในการศึกษาเฉลี่ย 8.42 ปี จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.33 คน จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.31 คน ประสบการณ์ในการเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามเฉลี่ย 10.34 ปี และขนาดพื้นที่บ่อเพาะเลี้ยงมีขนาดอยู่ที่ 11-20 ไร่ ลักษณะการถือครองที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่มีกรรมสิทธิ์เป็นของตนเอง ร้อยละ 96.61 และร้อยละ 83.05 ตามลำดับ และสภาพแวดล้อมรอบบ่อส่วนใหญ่เป็นบ่อเพาะเลี้ยง และเป็นแปลงผักและผลไม้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการเข้าร่วมการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดีของเกษตรกรที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ได้แก่ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ประมง ในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการเข้าร่วมการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี ของเกษตรกรที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ราคาขายกุ้งก้ามกรามที่เกษตรกรคาดหวัง และทัศนคติของเกษตรกรในการเลี้ยงกุ้งแบบมีมาตรฐาน ในขณะที่ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการเข้าร่วมการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี ของเกษตรกรที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 90 ได้แก่ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร

คำสำคัญ: กุ้งก้ามกรามบางแพ, การปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี (GAP), แบบจำลองโลจิต, การเข้าร่วม

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

กุ้งก้ามกราม (Giant Freshwater Prawn) เป็นกุ้งน้ำจืดขนาดใหญ่ที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในเขตภูมิอากาศเขตร้อนในทวีปเอเชีย ในประเทศไทยพบทั่วไปในแหล่งน้ำจืดที่มีทางติดต่อกับทะเล ด้วยรสชาติที่อร่อย ทำอาหารได้หลากหลาย และขายได้ในราคาสูง จึงมีการเพาะเลี้ยงกันมากขึ้น ปี 2566 ประเทศไทยมีจำนวนฟาร์มเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกราม จำนวน 12,127 ฟาร์มรวมเป็นเนื้อที่เพาะเลี้ยง 121,665 ไร่ เมื่อดูจากข้อมูลย้อนหลัง 10 ปี (ปี 2557-2566) พบว่าในปี 2557 จนถึงปี 2563 จำนวนฟาร์มเพาะเลี้ยงและเนื้อที่เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยมีอัตราการเติบโตร้อยละ 104.02 แต่เมื่อถึงปี 2564 จนถึงปี 2566 พบว่าจำนวนฟาร์มเพาะเลี้ยงและเนื้อที่เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามเริ่มมีการเพิ่มขึ้นอย่างชะลอตัว โดยมีอัตราการเติบโตเหลือเพียง ร้อยละ 4.09 ไล่เลี่ยดั่งภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงจำนวนฟาร์มเพาะเลี้ยงและเนื้อที่เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกราม

จากข้อมูลจำนวนฟาร์มเพาะเลี้ยงและเนื้อที่เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามในประเทศไทยในปัจจุบันเริ่มมีการเพิ่มขึ้นแบบชะลอตัว ทั้งที่รัฐบาลได้มีการจัดทำนโยบายในการส่งเสริมและช่วยเหลือเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง และได้มีการมอบหมายให้กรมประมงจัดทำแผนแผนปฏิบัติการพัฒนากุ้งก้ามกราม (พ.ศ. 2562-2565) และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องผลิตกุ้งก้ามกรามให้ได้ปีละ 40,000 ตัน เพื่อขยายฐานการตลาด เพิ่มช่องทางการจำหน่ายให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ทั้งตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ โดยทำ Platform ซื้อขายผลผลิตกุ้งก้ามกราม การจัดทำแบรนด์สินค้ากุ้งก้ามกรามไทย การจัดมหกรรมสินค้าเกษตรแปลงใหญ่ และการจัดทำคลัสเตอร์การส่งออกกุ้งก้ามกรามเพื่อบริโภคทั้งชนิดแช่เย็นและแช่แข็ง เน้นเปิดตลาดไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยกรมประมงได้มีการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรที่เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามให้ได้เข้าร่วมมาตรฐานการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี (GAP) เพื่อเป็นการรองรับกับตลาดในอนาคต โดยมีการนำร่องจากฟาร์มเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามในพื้นที่ 4 จังหวัดที่สำคัญ คือ ราชบุรี นครปฐม ฉะเชิงเทรา และสุพรรณบุรี (ไทยรัฐออนไลน์, 2563) จังหวัดราชบุรี เป็น 1 ใน 4 จังหวัดนำร่องที่มีกุ้งก้ามกรามเป็นสินค้าเป้าหมาย เพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ (สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร, 2565) โดยมีเป้าหมายให้เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามได้เข้าร่วมมาตรฐานการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี (GAP) เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมด้านการผลิตและการตลาดให้กับเกษตรกร โดยเลี้ยงกันมากในอำเภอบางแพ อำเภอดำเนินสะดวก และอำเภอโพธาราม เนื่องจากดินมีความอุดมสมบูรณ์ของแร่ธาตุและจุลินทรีย์สูง จึงเหมาะแก่การเลี้ยงกุ้งก้ามกรามเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งกุ้งก้ามกรามที่เลี้ยงนี้จะมีเปลือกสีน้ำตาลเงินมันเงาก้ามสีน้ำตาลหรือสีครามปนสีทอง เนื้อแน่นเต็มเปลือก เมื่อปรุงสุกจะโดดเด่นด้วยรสชาติหวาน มีมันกุ้งมาก และไม่มีกลิ่นคาว (ฐานเศรษฐกิจ, 2566) จึงได้รับความนิยมจากผู้บริโภค ซึ่งอำเภอที่มีการเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามมากที่สุดอยู่ที่อำเภอบางแพ ในเขตตำบลโพหัก ตำบลดอนใหญ่ และตำบลดอนคา โดยจังหวัดราชบุรีมีเนื้อที่เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามประมาณ 21,105 ไร่ เป็นเกษตรกรที่เป็นฟาร์มเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามจำนวน 1,173 ราย โดยมีเกษตรกรที่ได้รับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดีสำหรับการผลิตสัตว์น้ำ (GAP) จำนวน 595 ราย และเกษตรกรที่ไม่ได้รับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดีสำหรับการผลิตสัตว์น้ำ (GAP) 578 ราย มีเนื้อที่เพาะเลี้ยงรวมประมาณ 12,163 ไร่ (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดราชบุรี, 2565)

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีนโยบายสนับสนุนและส่งเสริมจากทางภาครัฐ ให้เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกราม ได้รับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดีสำหรับการผลิตสัตว์น้ำ (GAP) เพื่อเป็นการยกระดับและเป็นมาตรฐานพื้นฐานเพื่อต่อยอดสู่มาตรฐานอื่น ๆ ในอนาคต ทั้งนี้การเข้าร่วมมาตรฐานการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดีสำหรับการผลิตสัตว์น้ำ (GAP) นอกจากจะเป็นมาตรฐานที่รับรองคุณภาพของผลผลิตของเกษตรกรว่ามีคุณภาพที่ดีและปลอดภัยแล้ว ยังเป็นการการันตีสุขอนามัยที่ดีของฟาร์มเพาะเลี้ยงอีกด้วย จึงทำให้ฟาร์มของเกษตรกรที่ได้รับมาตรฐานได้รับความเชื่อมั่นจากตลาดและผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ผลผลิตสามารถขายได้เร็วกว่าฟาร์มที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน แต่ยังคงมีเกษตรกรอีกจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่ได้รับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดีสำหรับการผลิตสัตว์น้ำ (GAP)

ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมมาตรฐานการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดีสำหรับการผลิตสัตว์น้ำ GAP ของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกรามในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมอันหลากหลาย จึงเหมาะสมในการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามบางแพในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามบางแพ จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมมาตรฐานการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดีสำหรับการผลิตสัตว์น้ำ (GAP) ผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกรามบางแพ จังหวัดราชบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามบางแพ จังหวัดราชบุรี จำนวน 118 ราย โดยแบ่งเป็น เกษตรกรที่ได้เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามบางแพ ที่ได้รับการขึ้นทะเบียน GAP จำนวน 59 ราย และ เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามบางแพ ที่ไม่ได้รับการขึ้นทะเบียน GAP จำนวน 59 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยจะเป็นลักษณะคำถามทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองโลจิสต์ (Logis Model) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการลงพื้นที่ไปสอบถามข้อมูลเชิงลึกจากเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามบางแพ จากบ่อเพาะเลี้ยงที่มีใบรับรอง GAP และไม่มีใบรับรอง GAP และรวบรวมข้อมูลจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้รับการตรวจทานจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วจึงนำมาประยุกต์เป็นข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามบางแพที่เข้าไม่รวม GAP และเข้าร่วม GAP ในจังหวัดราชบุรี การทำการผลิตกุ้งก้ามกรามในปีการผลิต 2566 (ทำการผลิตตั้งแต่เดือนมกราคม-ธันวาคม 2566)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ได้แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามบางแพ จังหวัดราชบุรี ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี (GAP) ของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกรามบางแพ ในจังหวัดราชบุรี โดยใช้แบบจำลองโลจิสต์ โดยมีการกำหนดตัวแปรตามและตัวแปรอิสระดังนี้

ตัวแปรตาม คือ

Y เป็นตัวแปรหุ่น โดย

Y = 1 คือการที่เกษตรกรเข้าร่วมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)

Y = 0 คือการที่เกษตรกรไม่เข้าร่วมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)

ตัวแปรอิสระ

ปัจจัยส่วนบุคคล

SEX_i คือ เพศของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกราม โดย 0 = เพศหญิง 1 = เพศชาย

AGE_i คือ อายุของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกราม (มีหน่วยนับเป็นปี)

EDUCATION_i คือ จำนวนปีการศึกษาของเกษตรกร (มีหน่วยนับเป็นปี)

LABOR_i คือ จำนวนแรงงานในครัวเรือน (มีหน่วยเป็นคน)

MEMBER_i คือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

EXPERIENCE_i คือ ประสบการณ์ในการเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกราม (มีหน่วยเป็นปี)

GROUP_i คือ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสถาบันเกษตรกร

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

EXPECTPRICE_i คือ ราคาขายกุ้งก้ามกรามที่เกษตรกรคาดหวัง (มีหน่วยเป็นบาท)

ปัจจัยด้านทัศนคติ

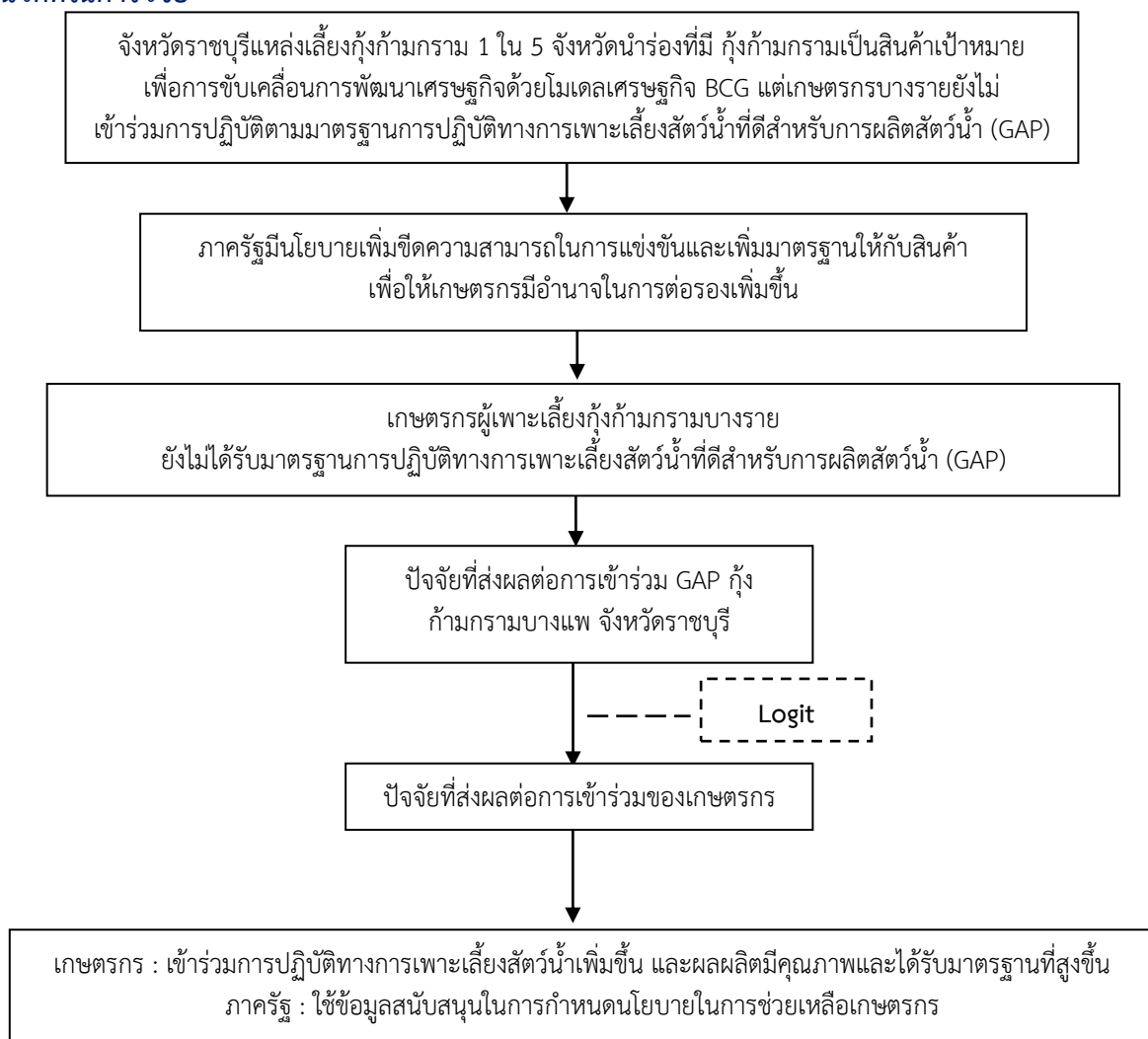
ATTITUDE_i คือ ทัศนคติการเลี้ยงกุ้งแบบมีมาตรฐาน ทำให้คุณภาพของผลผลิตเป็นที่ต้องการของผู้ซื้อ ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค มีคะแนนเต็ม 5 โดยกำหนดให้ 1 คือ น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก และ 5 มากที่สุด

ปัจจัยด้านอื่น ๆ

CONTACT_i คือ จำนวนครั้งที่เกษตรกรติดต่อกับเจ้าหน้าที่ประมง (มีหน่วยเป็นครั้ง)

KNOWLEDGE_i คือ ความรู้และความเข้าใจในการทำฟาร์มให้ได้รับมาตรฐานการปฏิบัติการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี มีคะแนนเต็ม 5 โดยกำหนดให้ 1 คือ น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก และ 5 มากที่สุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. สภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามบางแพ จังหวัดราชบุรี

เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามที่ได้รับใบรับรอง GAP จำนวน 54 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 54.44 ปี ระยะเวลาในการศึกษาเฉลี่ย 8.43 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.47 คน เป็นแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.39 คน มีประสบการณ์ในการเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามเฉลี่ย 10.42 ปี มีขนาดพื้นที่บ่อเพาะเลี้ยงอยู่ที่ 11-20 ไร่ ลักษณะการถือครองที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่มีกรรมสิทธิ์เป็นของตนเอง ร้อยละ 96.61 และสภาพแวดล้อมรอบบ่อส่วนใหญ่เป็นบ่อเพาะเลี้ยงเช่นเดียวกัน และในส่วนของเกษตรกรที่ไม่มีใบรับรอง GAP จำนวน 59 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ยของเกษตรกรเท่ากับ 57.76 ปี ระยะเวลาในการศึกษาเฉลี่ย 8.42 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.19 คน เป็นแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.24 คน มีประสบการณ์ในการเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามเฉลี่ย 10.25 ปี มีขนาดพื้นที่บ่อเพาะเลี้ยงอยู่ที่ 11-20 ไร่ ลักษณะการถือครองที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่มีกรรมสิทธิ์เป็นของตนเอง ร้อยละ 83.05 และสภาพแวดล้อมรอบบ่อส่วนใหญ่เป็นแปลงผักและผลไม้

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมมาตรฐานการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดีสำหรับการผลิตสัตว์น้ำ (GAP) ผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกรามบางแพ จังหวัดราชบุรี

ในส่วนของการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี ได้กำหนดตัววัดและหน่วยการวัดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตัวแปรและหน่วยวัด

ตัวแปร	คำอธิบาย	หน่วยวัด	ความคาดหวัง
การเข้าร่วมการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี : Y			
ปัจจัยส่วนบุคคล			
เพศ	เพศของเกษตรกรที่เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกราม	1 = ชาย / 2 = หญิง	+/-
อายุ	อายุของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกราม	ปี	+
จำนวนปีการศึกษา	จำนวนปีที่เกษตรกรศึกษา	ปี	+
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนผู้เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกราม	คน/ครัวเรือน	+
ประสบการณ์ในการเลี้ยงกุ้งก้ามกราม	ระยะเวลาในการเลี้ยงกุ้งก้ามกราม	ปี	+
การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม	การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร	กลุ่ม	+
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ			
ราคาขายที่เกษตรกรคาดหวัง	ราคาที่ยกกุ้งก้ามกรามที่เกษตรกรคาดหวังว่าจะได้รับ	บาท/กิโลกรัม	+
ปัจจัยด้านทัศนคติ			
ทัศนคติการเลี้ยงกุ้งแบบมีมาตรฐาน	ทัศนคติที่เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกรามมีแต่มาตรฐาน	ระดับคะแนน 1 - 5	+
ปัจจัยด้านอื่น ๆ			
จำนวนครั้งที่เข้าร่วมการอบรม	จำนวนการเข้ารับการฝึกอบรมกับเจ้าหน้าที่	ครั้ง	+
ความรู้ความเข้าใจในมาตรฐาน	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานของเกษตรกร	ระดับคะแนน 1 - 5	+
จำนวนครั้งในการติดต่อเจ้าหน้าที่ประมง	จำนวนครั้งในการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่	ครั้ง	+

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสต์ (logistic Regression Model)

ชนิดของปัจจัย	Coefficient	Prob	Marginal Effect
1.ปัจจัยส่วนบุคคล			
1.1 เพศ	-1.111388	0.529	-.24633428
1.2 อายุ	-.0148845	0.849	-.0034699
1.3 การศึกษา	-.4153493	0.110	-.0968262
1.4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	3.889267	0.036**	.9066653
1.5 จำนวนแรงงานในครัวเรือน	-2.498001	0.157	-.5823337
1.6 ประสบการณ์ในการเลี้ยงกุ้งก้ามกราม	.4926719	0.125	.1148516
1.7 การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม	8.580718	0.017*	.9724743
2.ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ			
ราคาขายที่เกษตรกรคาดหวัง	.228591	0.058**	.0532891
3.ปัจจัยด้านทัศนคติ			
ทัศนคติการเลี้ยงกุ้งแบบมีมาตรฐาน	3.695675	0.021**	.8615353
4.ปัจจัยด้านอื่น ๆ			
4.1 จำนวนครั้งในการติดต่อเจ้าหน้าที่ ประมง	5.482889	0.007***	1.27817
4.2 ความรู้ความเข้าใจในมาตรฐาน	.9968717	0.241	.2323906
Constant = 0.62992363	Pseudo R ² = 0.8746		
Number of observations = 118	Prediction success		
Log likelihood = -10.256456	% Corrected = 94.92		
LR test = 143.07 Prob = 0.0000	% Incorreccted = 05.08		

ที่มา: จากการคำนวณ

หมายเหตุ: ***, **, * หมายถึง ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01, 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ

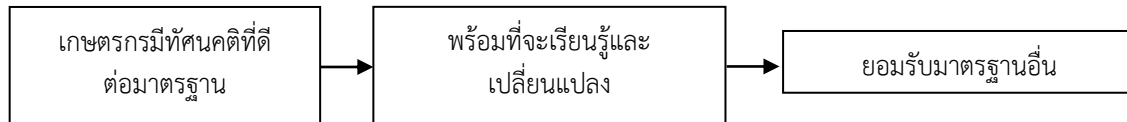
จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี พบว่าจำนวนครั้งในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ประมง มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับความน่าจะเป็นในการตัดสินใจเข้าร่วมการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี กุ้งก้ามกรามบางแพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อดูจากค่า Marginal Effect อธิบายได้ว่า หากเกษตรกรมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ประมงเพิ่มขึ้น 1 ครั้ง โอกาสที่เกษตรกรจะยอมรับการตัดสินใจเข้าร่วมการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดีจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 127.81 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด เนื่องจากการที่เกษตรกรมีการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ประมงเป็นประจำ จะทำให้เกิดความคุ้นชินและสามารถที่จะคล้อยตาม ตามคำแนะนำหรือ คำชักชวนของเจ้าหน้าที่ได้มากกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้มีการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ประมง และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ราคาขายกุ้งก้ามกรามที่เกษตรกรคาดหวัง และทัศนคติการเลี้ยงกุ้งแบบมีมาตรฐาน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับความน่าจะเป็นในการตัดสินใจเข้าร่วมการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี กุ้งก้ามกรามบางแพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 เมื่อดูจากค่า Marginal Effect อธิบายได้ว่า เมื่อเกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 คน โอกาสที่เกษตรกรจะยอมรับการตัดสินใจเข้าร่วมการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดีจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 90.66 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด เนื่องจากการที่เกษตรกรมีแรงงานในครัวเรือนที่มากขึ้นจะส่งผลให้อัตราการจ้างแรงงานนอกครัวเรือนลดลง ทำให้เกษตรกรสามารถลดค่าใช้จ่ายในการลงทุนได้มากขึ้น ในส่วนของราคาขาย กุ้งก้ามกรามที่เกษตรกรคาดหวัง อธิบายได้ว่า เมื่อเกษตรกรได้รับราคาขายตามที่เกษตรกรคาดหวังเพิ่มขึ้น 1 หน่วย โอกาสที่เกษตรกรจะยอมรับการตัดสินใจเข้าร่วมการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดีจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.32 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด เนื่องจากปัจจุบันปัจจัยการผลิตมีราคาที่สูงขึ้น ทำให้เกษตรกรมีความคาดหวังที่จะได้รับราคาที่สูงขึ้น เพื่อหวังให้ได้กำไรที่

มากขึ้น และทัศนคติการเลี้ยงกุ้งแบบมีมาตรฐาน อธิบายได้ว่าหากเกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงกุ้งแบบมีมาตรฐานเพิ่มขึ้น 1 หน่วย โอกาสที่เกษตรกรจะยอมรับการตัดสินใจเข้าร่วมการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดีจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 86.15 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด เนื่องจากการที่เกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงกุ้งแบบมีมาตรฐาน จะส่งผลให้เกษตรกรพร้อมที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอและ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกร มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับความน่าจะเป็นในการตัดสินใจเข้าร่วมการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี กุ้งก้ามกรามบางแพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 อธิบายได้ว่าหากเกษตรกรมีการเข้าร่วมกลุ่มเกษตรกรเพิ่มขึ้น 1 กลุ่ม โอกาสเกษตรกรจะยอมรับการตัดสินใจเข้าร่วมการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดีจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 97.24 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด เนื่องจากการที่เกษตรกรมีการรวมกลุ่ม ทำให้เกษตรกรมีการพบปะพูดคุยและแลกเปลี่ยนความรู้กับเกษตรกรด้วยกัน ซึ่งทำให้เกษตรกรมีโอกาสที่จะคล้อยตามตามการชักนำของสมาชิกด้วยกัน

อภิปรายผล

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 56.10 ปี ระดับการศึกษาเฉลี่ย 8.43 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.33 คน เป็นแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.31 คน มีประสบการณ์ในการเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามเฉลี่ย 10.34 ปี ขนาดฟาร์มเลี้ยงส่วนใหญ่มีขนาดฟาร์มอยู่ที่ 11-20 ไร่ โดยมีลักษณะการถือครองที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นโฉนด และสภาพแวดล้อมของฟาร์มที่ได้รับมาตรฐาน GAP ส่วนใหญ่เป็นบ่อเพาะเลี้ยงด้วยกัน และสภาพแวดล้อมของฟาร์มที่ไม่ได้รับมาตรฐาน GAP ส่วนใหญ่เป็นแปลงผักหรือผลไม้ การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการเข้าร่วมการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี กุ้งก้ามกรามบางแพ มีข้อสังเกตว่า ตัวแปร การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม มีผลต่อการยอมรับการเข้าร่วมการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี กุ้งก้ามกรามบางแพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การเข้าร่วมกลุ่มของเกษตรกรทำให้เกษตรกรในกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์อีกทั้งมีการชักชวนกันเพื่อเข้าร่วมมาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับ รุจิรดา สำเร็จ (2564) ศึกษาพบว่า การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสถาบันเกษตรกร ส่งผลต่อการยอมรับการเข้าร่วมมาตรฐาน ราคาขายที่เกษตรกรคาดหวัง มีผลต่อการยอมรับการเข้าร่วมปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี กุ้งก้ามกรามบางแพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เกษตรกรที่เข้าร่วมมาตรฐานมีความคาดหวังในเรื่องของผลตอบแทน ซึ่งเมื่อได้ผลตอบแทนที่ตรงตามต้องการเกษตรกรยังมีความสนใจที่จะเข้าร่วมมากขึ้น จำนวนครั้งในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ประมง มีผลต่อการยอมรับการเข้าร่วมปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี กุ้งก้ามกรามบางแพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การที่เกษตรกรได้รับข้อมูลและข่าวสารจากบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือและมีความรู้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จะยิ่งส่งผลให้เกษตรกรเกิดความมั่นใจในมาตรฐานและโครงการที่รัฐสนับสนุนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตรา อุดรสร และคณะ (2566) ศึกษาพบว่า จำนวนครั้งในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ประมง ส่งผลต่อการยอมรับการเข้าร่วมมาตรฐาน ซึ่งปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นนั้น มีค่าของผลกระทบส่วนเพิ่มที่สูงมาก ทำให้เห็นว่า หากต้องการให้เกษตรกรยอมรับการเข้าร่วมการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี เกษตรกรต้องการที่จะมีการรวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์ในเรื่องของผลตอบแทนตามที่คาดหวัง ประกอบกับการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ประมงที่อยู่เสมอ จึงทำให้ประสบความสำเร็จ ในส่วนของจำนวนแรงงานในครัวเรือน มีผลต่อการยอมรับการเข้าร่วมปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี กุ้งก้ามกรามบางแพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การที่เกษตรกรมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้เกษตรกรมีการจ้างแรงงานนอกครัวเรือนลดลง ทำให้เกษตรกรลดค่าใช้จ่ายในเรื่องของค่าแรงงานลงและสามารถนำค่าใช้จ่ายที่เหลือจากส่วนนี้มาพัฒนาฟาร์มให้มีมาตรฐานเพิ่มขึ้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับ กรมประมง (2564) ศึกษาพบว่า จำนวนแรงงานในครัวเรือนไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจ และประสบการณ์ในการเลี้ยงพบว่าไม่ส่งผลต่อการยอมรับการเข้าร่วมมาตรฐานของเกษตรกร ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี สอดสี และคณะ (2563) ศึกษาพบว่า การที่เกษตรกรมีประสบการณ์ในการเลี้ยงปลาชนิดอื่นมาก่อน จะส่งผลให้เกษตรกรยอมรับการเข้าร่วมโครงการมากขึ้น ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามแล้วพบว่าไม่สอดคล้องกัน น่าจะเป็นผลมาจากชนิดของกุ้ง ซึ่งเมื่อต่างชนิดกันการเลี้ยงจึงมีความแตกต่างกัน ทำให้หากเกษตรกรที่เคยเลี้ยงกุ้งชนิดอื่นมาก่อนไม่เห็นว่าเป็นประสบการณ์มีผลต่อการเข้าร่วมมาตรฐาน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมการปฏิบัติการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี กุ้งก้ามกรามบางแพ สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ว่า การที่เกษตรกรที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงกุ้งที่มีมาตรฐาน นั้นแสดงว่าเกษตรกรมีความพร้อมที่จะเรียนรู้และสามารถปรับตัวพร้อมที่จะยอมรับเปลี่ยนแปลง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่ออาชีพของตน ซึ่งหากในอนาคตภาครัฐมีการจัดทำนโยบายในการส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าร่วมมาตรฐานอื่น ๆ ในส่วนนี้ผู้วิจัยเชื่อว่าเกษตรกรในกลุ่มนี้พร้อมที่จะเรียนรู้และปฏิบัติตามข้อกำหนดที่ทางภาครัฐได้จัดทำขึ้น

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกราม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วง 55 – 60 ปี มีระยะเวลาในการศึกษาเฉลี่ยอยู่ที่ 7-12 ปี มีสมาชิกในครัวเรือนอยู่ที่ 3.33 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนอยู่ที่ 2.31 คน มีประสบการณ์การเลี้ยงกุ้งเฉลี่ยอยู่ที่ 10.43 ปี มีการถือครองที่ดินส่วนใหญ่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง และสภาพแวดล้อมส่วนใหญ่จะเป็นบ่อเลี้ยงและแปลงผักและผลไม้ ในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมการปฏิบัติการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี กุ้งก้ามกรามบางแพ ได้แก่ จำนวนครั้งในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ประมง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ราคาขายกุ้งก้ามกรามที่เกษตรกรคาดหวัง และทัศนคติการเลี้ยงกุ้งแบบมีมาตรฐาน และ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกร มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับความน่าจะเป็นในการตัดสินใจเข้าร่วมการปฏิบัติการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี กุ้งก้ามกรามบางแพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 เจ้าหน้าที่ประมงจังหวัด และกรมประมง ควรมีการติดต่อสื่อสารกับเกษตรกร เพื่อให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอ และ ทำให้เกษตรกรเกิดแรงจูงใจและความมั่นใจในการทำฟาร์มเพาะเลี้ยงที่มีมาตรฐานต่อไป

1.2 กรมประมงควรมีนโยบายส่งเสริมและผลักดันให้กุ้งก้ามกรามบางแพที่ได้รับมาตรฐาน ให้มีราคาแตกต่างไปจากกุ้งก้ามกรามทั่วไป ทั้งนี้ เพื่อให้เกษตรกรเกิดความสนใจที่จะเข้าร่วมมาตรฐานเพิ่มขึ้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาตัวอย่างจากเกษตรกรในอำเภออื่น ๆ ร่วมด้วย เพื่อให้เกิดความหลากหลายในข้อมูลเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรในอนาคต

2.2 ควรมีการประสานงานกับผู้นำในแต่ละพื้นที่ก่อน เพื่อให้ได้ตัวอย่างที่ดี และข้อมูลที่ครบถ้วน

เอกสารอ้างอิง

กรมประมง. (2564). เอกสารวิชาการ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลี้ยงปลาในนาข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร จังหวัด

อำนาจเจริญ. สืบค้น 18 มีนาคม 2567. จาก

https://www4.fisheries.go.th/local/pic_activities/202201051145312_pic.pdf.

_____. (2566). สถานการณ์สินค้ากุ้งก้ามกรามและผลิตภัณฑ์ ปี 2566. สืบค้น 18 มีนาคม 2567. จาก

<https://www.fisheries.go.th/strategy/fisheconomic/Monthly>.

- ฐานเศรษฐกิจ. (2566). “พาณิชย์” ดันสินค้าเศรษฐกิจราชบุรี “กึ่งกำกรามบางแพ” ขึ้นแท่น GI ใหม่. สืบค้น 18 มีนาคม 2567. จาก <https://www.thansettakij.com/business/economy/569246>.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2563). ยุทธศาสตร์ กึ่งกำกราม. สืบค้น 18 มีนาคม 2567. จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/1963726>.
- รุจิรดา สำเร็จ. (2564). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จในการเลี้ยงกุ้งขาว ภายใต้มาตรฐานปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี (GAP) ของเกษตรกรในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี. (วิทยาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี).
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดราชบุรี. (2565). *Info graphic ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดราชบุรี*. สืบค้น 18 มีนาคม 2567. จาก <https://www.opsmoac.go.th/ratchaburi-dwl-files-452991791844>.
- สุจิตรา อุดรสีร, กาญจนา ศรีพฤทธิเกียรติ และ วลีรัตน์ สุพรรณชาติ. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการผลิตมะพร้าวหอมตามสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของเกษตรกรในจังหวัดราชบุรี. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ มจร ครั้งที่ 4 “พุทธนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน”* (น. 203-204). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุภาวดี สอดสี, กัมปนาท วิจิตรศรีกมล และ สุวรรณ ประณีตวาทกุล. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ปลาช่อนของเกษตรกรในจังหวัดกำแพงเพชรและอ่างทอง. *วารสารแก่นเกษตร*, 48(6), 1422-1433.